

Arad növényvilága.*

Igen örvendetes dolog, hogy vármegyénk mindinkább kezdenek módot nyújtani arra, hogy természetrajzi viszonyaikat kiválóbb szakférfiaink alaposan áttanulmányozhassák s a természet kedvelőivel megismertessék. Ilyen alapos tanulmányozás eredménye a címűl írt munka,** melynek létrejövetelét a szerző több éven át folytatott kutatásain kívül Arad vármegye és Arad város áldozatkészsége tette lehetővé, s a melynek megírása sok fáradságba került, mivel a szerzőnek előzetesen nagyon kevés megbízható adat állott rendelkezésére.

Nem csekély érdeme a könyvnek, hogy a tisztán tudományos s különösen biológiai irányban való tárgyalásmód mellett a praktikus tekintetekkel is számol. Ezek egyike az, hogy a speciális részben nem pusztán előszámlál, hanem rövideden minden egyes növényt leír, s így e munkát kezdők is, akár az iskolák növendékei is, czélszerűen használhatják. E czélből azonban kívánatos volna, hogy a génezatok meghatározására szükséges jelkulccsal is el lenne látva, mert a szerzőnek 1882-ben megjelent »Növény-

határozó«-ja, melyre itt hivatkozik, elvégre is más könyv; már pedig a kezdő egy könyvből mindenesetre szívesebben tanul mint kettőből.

A másik praktikus tekintet a gazdákat és erdőtulajdonosokat érdekli. Az általános rész ugyanis külön fejezetben útmutatásokat ad a rétek és legelők javítására s a kopár hegyoldalak és útszélek befásítására; ezenkívül azonban a leíró rész is több helyen kiterjeszkedik ezekre. Az adott tanácsok, általában véve, igen jók; mindamelllett néhol kilátszik a botanikus, a ki nem gyakorlott gazda is egyúttal. Így például, egyformán ajánlja nedves alföldi legelőkre, esetleg kaszálókra az *Agrostis vulgaris*-t, *A. caniná*-t és *A. stoloniferá*-t, holott a két elsőnek gazdasági értéke alig vehető számba. Az utóbbi ellenben nem csekély jelentőségű, különösen a vizenyős és a nedvesebb szíkes réteken. A *Lolium Italicum* nemcsak »tűrhető«, hanem kaszálókra igen jó takarmányfű; úgyszintén a *Lathyrus pratensis* a réteken igen jó Papilionacea. A *Phleum pratense* épen nem száraz rétekre való. A *Crepis tectorum* vagy a *Doronicum Hungaricum*, vagy az *Alopecurus fulvus* s nem tekintethetők olyan takarmány-növényeknek, hogy a kultiválásra érdemesek lennének. Másrészt sok jó takarmány-növényt nem említ fel itt, különösen a Papilionaceák közül, mint az *Anthyllis*-t *Lotus*-okat, *Vicia Craccá*-t, *V. sepium*-ot, *Galegá*-t stb.

* Előadatott a K. M. Természettudományi Társulat 1893 november 8-ikán tartott növényteni értekezletén.

** »Arad vármegye és Arad városa növényvilága« Irta Dr. Simonkai Lajos. Második része a vármegye és város természetrajzi leírásának, mely »Arad vármegye és Arad szab. kir. város monographiája« gyűjtő cím alatt Jancsó Benedek szerkesztésében Aradon 1893-ban jelent meg.

Mindez azonban csekély fontosságú. Nagyobb baj az, hogy a mesterséges rétekre ajánlott növények nagy részének magvait a gazda semmi módon sem szerezhethi meg, hacsak gyakorlott florista meg nem szedi neki; a mi pedig legalább is igen ritkán történhetik meg. Ilyenek a sok közül: a *Leersia*, *Beckmannia*, *Catabrosa*, *Glyceria plicata* és *G. nemoralis*, *Poa bulbosa*, *Avena compressa* és *A. scabra*, *Phleum Boehmeri*, *Trifolium ochroleucum*, *T. pallidum*, *T. sárosiense*, *Vicia pisiformis*, *Lathyrus intermedius*, *Achillea distans*, *Doronicum Hungaricum*, *Hieracium pseudo-pratense* stb.

Az általános részben a szerző elmondja, hogy habár a megye nem valami különleges flóraterrület, s a szomszédság daczára, sem az alföldi, sem az erdélyi flóraterrülethez nem számítható; sem a homokbuczkáknak, sem a Kárpátok havasi tájainak képe nem tükröződik itt vissza s csupán a szikes talaj növényzete van igen gazdagon képviselve: mindazáltal a szomszédos flóraterrületek mintegy csomópontban találkoznak itt össze, úgy hogy sok növény ide került Erdélyből is, meg az Alföldről is, s ezek a megye flóráját annál érdekesebbé teszik, mivel jó részök nem is megye innen folytatódólagosan tovább.

A megye flórája természetesen nem nyújt mindenütt egyforma képet; a szerző hatféle jellemzőbb képét rajzolja az ottani flórának. Majd a flóra átmeneti és keleti vonásait sorolja elő, kiemelve néhány érdekesebb helyettesítő növényt, melyek a hiányzó északibb vagy nyugotibb fajokat pótolják. Nem fordulnak elő a megyében tipikus alakjukban például az *Ononis spinosa* (helyette az *O. semihircina* Simk. és az *O. pseudo-hircina* Schur.), a *Dianthus Carthusianorum* (helyette a *D. Pontederæ* Kern., *D. Marisensis* Simk. és *D. Ohabensis*

Simk.), a *D. collinus* (helyette a *D. glabriusculus* Kit.), a *Pulsatilla pratensis* (helyette s egyáltalában a lilavirágú Pulsatillák helyettesítőjeként a *P. nigricans* Störk.), a *Cytisus Ratisbonensis* (helyette a *C. leiocarpus* Kern.), a *Cytisus Austriacus* (helyette a *C. albus* Hacq. és *C. pallidus* Schrad.), a *Silene nutans* (helyette a *S. dubia* Herb.), az *Euphorbia Esula* (helyette az *E. paradoxa* Schur.), a *Centaurea Scabiosa* (helyette a *C. spinulosa* Roch.), a *Centaurea Jacea* (helyette a *C. Rocheliana* Heuff., a *C. indurata* Janka és a *C. nigrescens* Willd.) stb.

Most következik a keleti vonású növények hosszú sorozata, melyből kevés példát idézni nem könnyű dolog volna. Ezek mind olyanok, melyek a közép-európai flórában teljesen ismeretlen, de a mellett nagyobbára igazi jó fajok.

Majd a megye alföldi és hegyi erdeinek képét vázolja, egyúttal felsorolva sok olyan kóros és fűnemű növényt is, melyek szintén kiválnak a közép-európai flórából.

Ezután a többi földalakulat jellemző növényzetének áttekintőleges képét nyújtja, míg nem a flóra általánosságban való jellemzését a szikes talaj növényzetének vázolásával zárja be, mely utóbbi talajon a szerző két, eddig ismeretlen és jó fajnak látszó növényt talált, úgymint a *Trifolium perpusillum* Simk. és a *Sedum deserti-hungarici* Simk. fajt.

Nem érdektelen az sem, hogy az egész megyében a *Triglochin*, *Lonicera*, *Rhus*, *Colutea*, *Berberis* génuszok egyáltalán nem fordulnak elő.

A speciális részben leír a szerző 1313 faj virágos növényt és felsorol 494 virágtalant, összesen tehát 1808 fajt, ide nem számítva a kultivált fajtákat, melyekre szintén kiterjeszti a figyelmét. Nem mondható, hogy minden cse-

kély különbségből okot merít új faj felállítására* sőt még meglehetősen elismert fajokat is összevon, például a *Taraxacum corniculatum*-ot és a *T. leptcephalum*-ot mint változatokat a *T. officinale*-hoz csatolja, vagy például a *Cuscuta Trifolii*-t a *C. Epithimum* variétásául említi fel. A mellett néhány divatba jött igen hálados génuszból kevés új fajt vagy épen egyet sem állít fel, így a *Potentillá*-kból egyet sem, a *Rosá*-kból egy párt, a *Hieracium*-okból csak egyet. Mindazáltal kissé mégis soknak látszik az a 21 telivér-faj, 17 variétás és 34 hibrid, összesen tehát 72 faj és fajváltozat, melyeket a szerző nevezett el, még pedig többeket ebből az egy vármegyéből. Különösen feltűnő a hibridek nagyszáma. A *Quercus*-okból 6 telivér-fajra (melyek közül kettő Simk-féle), 7 hibrid esik; az *Epilobium*-okból 7 fajra, 7 hibrid,** a *Rubus*-okból pedig 6 (a málnával 7) telivérre 12 korcsfaj jut. Ha ilyen, vagy talán épen még nagyobb arányban állítjuk fel a többi megyékben is a megkülönböztethető új alakokat a már úgyszólamint sok honi elnevezésű faj mellé, hová fog ez vezetni? Az egész ország flórája akkor több ezer olyan növényvel fog megszorodni, melyek Közép-Európában s egyáltalán a külföldi floristák előtt nem ismeretesek. Ennek pedig nem épen kívánatos következményei lesznek. Az egyik például az lesz, hogy a természettudományok kedvelői elidegenednek a scientia amabilistól, ha látják, hogy a nevek óriási halmazával

* V. ö. Simonkai: Növényföldrajzi vonások hazánk flórájának jellemzéséhez. Budapest, 1891., 581.. 1.

** Az *Epilobium obscurum*-ot Schreb. a szerző az *E. adnatum* Griseb. és *E. palustre* L. hibridjének tartja. Részemről ebben a nézetben nem osztozhatom; a mennyiben a Magas-Tátrán nyolcz évi botanizálásom alatt *E. adnatum*-ot egyszer sem találtam, holott az *E. obscurum* épenséggel nem ritka ott.

kell minduntalan emlékezetüket terhelni, a használatos segédkönyvekből elsajátítottaknak pedig nem veszik többé hasznát; vagy legfőlegb hozzáfognak egyes génuszok behatóbb tanulmányozásához, a többieket pedig egészen elhanyagolják. A másik következmény azután az lesz, hogy a külföldi botanikusok előtt nagyon meg fog a hitelünk csappanni, ha látják, hogy mi a magunk darab földjén majdnem annyi, esetleg talán még több új fajt különböztetünk meg, mint a mennyi faj egész Európa területéről ismeretes. Hogy miként lehetne a dologgal czélszerűbben elbánni, ennek megoldására nem tartom magamat eléggé hivatottnak; a növényvilág avott búvárai, maguk tudják a helyes utat legjobban eltalálni. Csak példaképen említtem meg, hogy nézetem szerint egészen megfelelne a czélnek az olyanforma megkülönböztetés, minőt a szerző a *Valerianella Morisonii* leírásában tesz, mondván: »Nálunk gyakoribb a meztelen mint a borzas termésű alakja.« Vagy midőn a bükkfáról említi, hogy »van korábban viritó és termő fajtája«. Az ilyenféle megkülönböztetések például Koch Synopsisában sem ritkák; pedig nem lehet mondani, hogy ő ki nem emelné a jól megkülönböztethető alakokat. Végre is minden fajnak kell egy kis tért engedni, melyen belül mozoghat; kell, még némely elvül kimondott nézet feláldozása árán is; kell még akkor is, ha az illető tulajdonságok átöröklődnek, s még akkor is, ha növényföldrajzi jelentőségök van, míg csak az eltérés nem haladja túl a faj elég tágra szabott keretét. Ha mégis annyira szembeötlők és fontosak a tőlalaktól eltérő tulajdonságok, hogy érdemes külön is kiemelni az ilyen alakot, ám adjunk neki új nevet; de azt hiszem, még az átöröklést, vagy akár a földrajzi elterjedést is sokszor eléggé méltányoljuk az-

zal, ha például a *Quercus robur* szokásos leírása után megjegyezzük, hogy nálunk csak az aprón molyhos hajtású alakja fordul elő.*

Hogy a szerző a növénynevek megválasztásában az elsőbbség jogát igyekszik mindenütt érvényesíteni, az helyes dolog; csak hogy a szokatlanabb első jogú nevek mellől nem czélszerű akkor az általánosabban használt szinonimát elhagyni. Ilyen nevek például: *Solanum vulgare* (nigrum), *Chaerophyllum Cicutaria* (hirsutum), *Cephalanthera alba* (pallens) *Gagea silvatica* (lutea). Másrészt, mivel a prioritást rendszerint nem szokás a Linné-adta nevek-kelténél régebbiről számítani, a *Pseudacacia communis* név egészen fölösleges.

A magyar nevek általában jó magya-

* L. Simonkai: Hazánk tölgyfajai és tölgyerdei. Budapest, 1890., 22. l.

ros hangzásúak, leszámítva néhányat, mint: Éti Saláta, Köz Oroszlán talpfű. Községi Laboda kissé különös név. Néhány magyar név nem az, a melyet általánosan használnak, például Sarokvirág (Szarkaláb), Varjúborsó (Baltaczim), Muharcz (Zsidó cseresnye). Angol Spenátnak nem az Atriplex hortensét, hanem a Rumex Patientiát hívják.

A könyv igen szépen, a hol kell, lendülettel és meggyőzően van megírva. Egy pár könnyen megbocsátható németesség azonban mégis belecsúszott, mint: »Szurok Szegefű«, »Lombmohok«, »fel lettek fedezve«, »ki lettek irtva«, »kiadó fű«.

A könyv végéhez néhány rajz is van csatolva.

Melegen ajánlhatom a nagy gondtal és alaposággal írott munkát a magyar flóra iránt érdeklődők figyelmébe.

CZAKÓ KÁTMÁN.

APRÓ KÖZLEMÉNYEK.

Ügyeljünk artézi kútjainkra.*

Az Odera és Visztula közt fekvő Schneidemühl nevű német városkában 1892. őszén artézi kút fúrásához fogtak; 46 méternyi mélységben bukkantak vízre, a mely, nagy nyomás alatt állván, a furólyukon hatalmas sugárban több méternyire szökött fel; mivel azonban igen sok iszapot ragadott magával, nem volt élvezhető. A kútmester azon reményben, hogy jobb vízre akad, a fúrást folytatta, és 72 m. mélységet érve, a vízömlés megszűnt; nyilván a víznek áthatatlan rétegben jártak. Alig két nappal később azonban a csövezet mellett köröskörül kitört az iszapos víz és mind-

* Egyszersmind válaszul a 4. sz. kérdésre.
SZERK.

egyre nagyobbodó tömegekben elöntötte a furólyuk környékét. A vízömlés meggátlása semmikép sem sikerült, miért is elhatározták, hogy a csövezetet kihúzzák és a furólyukat betemetik; homokkal töltött zsákokat dobtak a nyílásba, de eredmény nélkül; az óránként 120 köbméternyi víztömeget nem bírták meggyőzni. A kiömlő víz 5—6 térszázalék iszapot tartalmazott, május derekán fakadt fel s június elején már talajsúlyedést tapasztaltak. A súlyedés maximuma ugyan csak 75 cm. volt, de a közelfekvő lakóházak falai már ennek következtében is megrepedeztek. Június 15-ikén a furólyuk tájéka beszakadt, a kiömlő víz mennyisége óránkénti 210 köbméterre emelkedett és 13—14 térszázalék iszapot hozott fel; a földszaka-

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.